

UDK: 342.9 : 347.94
Izvorni znanstveni članak

Prof. dr. sc. Jozo Čizmić, redoviti profesor u trajnom zvanju

Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

jcizmic@pravst.hr.

ISPRAVE KAO DOKAZNO SREDSTVO U PARNIČNOM POSTUPKU

Sažetak

Isprave su predmeti koji sadrže obavijesti o činjenicama, sastavljene u pisanom obliku. Ispravom se smatra svaka stvar ili predmet na kojem postoji pisani trag o postojanju nekog događaja odnosno činjenice koju je potrebno utvrditi kao relevantnu za donošenje pravilne i zakonite odluke. Isprave su stvarna, materijalna dokazna sredstva i smatraju se najpouzdanijim dokaznim sredstvom. Prema izdavateljima, isprave se dijele na javne i privatne.

Autor je u radu, nakon objašnjenja pojma i vrsta isprava, posebnu pažnju posvetio dokaznoj snazi isprava te pravilima o pribavljanju, odnosno ediciji isprava radi dokazivanja pred sudom. Na kraju je ukazao i na mogućnost korištenja elektroničkih isprava kao dokaznih sredstava u parničnom postupku.

Cljučne riječi: isprave, edicija isprava, dokazna sredstva

1/ Uvod

1.1/ Svaka stranka dužna je dokazati činjenice na kojima temelji svoj zahtjev (Zakon o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, „Službene novine Federacije BiH“, broj: 53/03, 73/05, 19/06 i 98/15, dalje - **FZPP, čl. 123. st. 1). Pri tome se podrazumijeva da se dokazuju samo pravno relevantne činjenice, jer je samo te činjenice potrebno i utvrđivati.¹**

¹ Činjenice uz čije postojanje pravna norma veže nastanak pravne posljedice o kojoj sud treba odlučiti su tzv. neposredno pravno relevantne činjenice. Stranke u pravilu determiniraju predmet onoga što treba ući u činjeničnu premisu sudske odluke iznošenjem tvrdnji o bitnim činjenicama; iznimno, sud je ovlašten i dužan određene činjenice utvr-

Prema stajalištu sudske prakse, istinitost određene tvrdnje dokazuje, u pravilu, onaj tko tvrdi da određena činjenica postoji, a ne onaj koji poriče njeno postojanje, zbog čega tvrdnja tuženog da potraživanje tužitelja ne postoji, da sa njim nije bio u ugovornom odnosu zajmodavca i zajmoprimca i da ne duguje tužitelju iznos koji se navodi u tužbi, nema procesni značaj iznošenja pozitivne činjenice koju je tuženi dužan dokazati, već samo ima procesni karakter osporavanja, pa kako tužitelj nije dokazao odlučnu činjenicu da je sa tuženim zaključio ugovor o zajmu dužan je da trpi štetne posljedice svoga neadekvatnog angažmana u parnici u vidu gubitka parnice.² U sporu koji se vodi između pravnih lica, tužitelj koji visinu duga dokazuje financijskom dokumentacijom, obavezan je po prigovoru na visinu duga predložiti vještačenje samo ukoliko je tuženi osporio dug na osnovu svoje financijske dokumentacije, u suprotnom prigovor tuženog se cijeni paušalnim.³

Dokazivanje, kao jedna od metoda utvrđivanja činjenica, ima za cilj provjeriti istinitost tvrdnji o postojanju činjenica o kojima ovisi primjena pravila materijalnog ili procesnog prava (*thema probandi*).⁴ Dokazi se izvode na glavnoj raspravi (FZPP, čl. 128. st. 1). Odluka suda ne može biti utemeljena na dokazu koji nije izveden na ročištu za glavnu raspravu.⁵

1.2/ Pravilna primjena pravnih pravila na pravne odnose zavisi od potpunog i pravilnog utvrđivanja činjeničnog stanja u sporu,⁶ a jedan od načina utvrđivanja je i **dokazivanje** (lat. *argumentatio, demonstratio*). Dokazivanje je

divati po službenoj dužnosti. Pravnorelevantne činjenice utvrđuju se primjenom različitih zakonom predviđenih metoda. Redovita i osnovna metoda utvrđivanja činjenica jeste dokazivanje. Ta se metoda, međutim, primjenjuje ako činjenice koje se utvrđuju nisu općepoznate ili ako se ne uspiju utvrditi na temelju suglasnih izjava stranaka (priznanje činjenica). Sa druge strane, ako se neka činjenica ne uspije utvrditi dokazivanjem, stav o njezinu postojanju formirat će se primjenom pravila o teretu dokazivanja. U određenim slučajevima činjenice koje se ne mogu utvrditi dokazivanjem ili čije bi utvrđivanje bilo vezano uz nesrazmjerne teškoće mogu se utvrditi i po slobodnoj ocjeni. Prigodom utvrđivanja činjenica primjenom pravila o zakonskim predmnjevama dolazi do promjene predmeta dokazivanja i eventualno prebacivanja tereta dokazivanja. DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 386.

² Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj 51 0 P 057469 14 Rev od 5. 10. 2017. godine.

³ Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu, broj: 65 0 Ps 235559 13 Pž od 15. 5. 2019. godine.

⁴ TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 395- 396.

⁵ Okružni sud u Banjaluci, broj: Gž-1404/07 od 12. 10. 2007. godine, Domaća i strana sudska praksa, stručni i informativni časopis, godina V, broj 26, str. 51).

⁶ Tako TRIVA, S., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 480.

procesna djelatnost suda i stranaka uz sudjelovanje i nekih dugih sudionika u postupku radi pravilnog i potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja kako bi se osigurala pravilna podloga za sudsku odluku,⁷ odnosno to je postupovna radnja utvrđivanja činjenica pravno relevantnih za rješenje stvari koja je predmet postupka.⁸ Dokazivanje možemo definirati i kao skup procesnih radnji suda i stranaka upravljenih na utvrđivanje odgovaraju li činjenični navodi stranaka i pretpostavke suda o postojanju odlučnih činjenica istini, a jedno od sredstava za ostvarenje tog cilja su dokazna sredstva, koja su sudu izvor saznanja istine, odnosno objektivna stvarnost koja je od utjecaja na pravilnu odluku. Propuštajući da ocijeni dokaze prvostepeni sud čini povrede odredaba parničnog postupka, što može imati za posljedicu nepotpuno utvrđeno činjenično stanje.⁹

Dokazna sredstva se u praksi i zakonu uobičajeno nazivaju „dokazi“. FZPP ne daje definiciju dokaza, odnosno dokaznog sredstva.¹⁰ **Dokaz** je pojam koji se u pravnom i laičkom govoru koristi u više značenja.¹¹ Dokaz ili dokazno sredstvo je izvor, odnosno nositelj informacija od kojih sud dobiva obavijesti o činjenicama važnim za donošenje odluke,¹² to je svako sredstvo saznanja koje je podobno da kod suca stvori uvjerenje o istinitosti činjeničnih tvrdnji,¹³ kao i

⁷ Vidi MITIĆ, I., Dokazivanje – pojam dokazivanja, slajd 2, dostupno na: http://www.prafak.ni.ac.rs/files/nast_mat/DOKAZIVANJE_39340.pdf, (20. 01. 2021.)

⁸ Usp. AVIANI, D., Dokazivanje, dostupno na: http://www.pravst.unist.hr/dokumenti/novosti/blog/blog_dodfile_dokazivanje.pdf, (20. 01. 2021.)

⁹ Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, broj: 18 0 P 019387 17 Gž od 9. 10. 2017. godine.

¹⁰ Definiciju dokaza ne daje ni hrvatski Zakon o parničnom postupku (Urednički pročišćeni tekst, “Službeni list”, broj 4/77, 36/77, 6/80, 36/80, 43/82, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, “Narodne novine”, broj 35/91, 53/91, 91/92, 112/99, 88/01 – čl. 50. Zakon o arbitraži, 117/03, 84/08, 123/08, 57/11, 148/11, 25/13, 43/13 - Rješenje USRH i 89/14 – OUSRH, (dalje u tekstu: **ZPP**)

¹¹ Terminu **dokaz** (njem. *Beweis*) u praksi i procesno-pravnoj teoriji pridaju se različita značenja. U jednom značenju dokaz su podaci određene dokazne vrijednosti do kojih se dolazi ispitivanjem tzv. dokaznih sredstava (*media probandi*) na temelju kojih sud zaključuje o činjenicama koje treba utvrditi; u drugom - sama ta dokazna sredstva; u trećem smislu sam uspješan rezultat dokazivanja. Tako i detaljnije o tome kod DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 50-51. Drugim riječima izraz dokaz upotrebljava se da označi dokazno sredstvo (izvor saznanja o činjenicama); sadržaj obavijesti koje proizlaze iz dokaznog sredstva; te uspješan rezultat provjeravanja istinitosti tvrdnje koja je neposredni predmet dokazivanja. TRIVA, S., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 482.

¹² Vidi KEĆA, R., STAROVIĆ, B., Građansko procesno pravo, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2004., str. 277.

¹³ Tako STANKOVIĆ, G., Građansko procesno pravo, prva sveska – Parnično procesno pravo, Pravni fakultet Niš, Niš, 2010., str. 428.

ono (činjenica) iz čega se čulnim opažanjem crpi saznanje o postojanju ili nepostojanju činjenice čije je utvrđivanje od značaja u parnici.¹⁴

1.3/ FZPP među dokazna sredstva ubraja predmete očevida, isprave, svjedoke, stranke, vještace i tumače. Dokazna sredstva se u procesnopravnoj teoriji, s obzirom na objektivne osobine, uobičajeno dijele u dvije vrste: **osobna** (svjedoci, vještaci, tumači i stranke) i **stvarna** (isprave i predmeti očevida). Ovo zakonsko nabrojanje dokaznih sredstava nije taksativno pa stranke u pogledu utvrđivanja njihovih činjeničnih navoda mogu predlagati i druga raspoloživa sredstva saznanja. Teško je vjerovati da se u dogledno vrijeme može pojaviti izvor informacija koji se zbog sadašnje određenosti vrsta dokaznih sredstava ne bi mogao upotrijebiti u svrhu dokazivanja, odnosno koji se ne bi mogao uvrstiti u neko od sada predviđenih dokaznih sredstava. To bi dopustilo da se zaprimanje ili ishođenje informacije nedopušteno provede izvan propisanih postupovnih pravila (primjerice, da se s istim pravnim učinkom umjesto saslušanja svjedoka pred sudom, upotrijebi pisana izjava svjedoka).^{15 16}

2/ Pojam i vrste isprava

2.1/ Iako FZPP ne predviđa razliku između dokaznih sredstava glede njihove dokazne snage, u pravilu su isprave najpouzdanije dokazno sredstvo. FZPP ne daje ni **definiciju isprave**. Prema stajalištu procesnopravne teorije, isprave su predmeti koji sadrže obavijesti o činjenicama, sastavljene u pisanom obliku. Ispravom se smatra svaka stvar ili predmet na kojem postoji pisani trag o postojanju nekog događaja odnosno činjenice koju je potrebno utvrditi kao relevantnu za donošenje pravilne i zakonite odluke.¹⁷ U građanskom postupovnom pravu isprava, kao stvarno dokazno sredstvo, je svaki predmet na kojemu je pismom zabilježena neka misao,¹⁸ odnosno svaki predmet na kojem je znako-

¹⁴ Usp. TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 482.

¹⁵ Tako KEĆA, R., STAROVIĆ, B., *Građansko procesno pravo*, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2004., str. 277.

¹⁶ Tako i više o tome kod ČIZMIĆ, J. – BOBAN, M., *Elektronički dokazi u sudskom postupku i računalna forenzička analiza*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991), v. 38, br. 1, 2017., str. 23.-50.

¹⁷ MRŠIĆ, GORDANA, *Kazneno djelo krivotvorenja službene isprave*, IUS-INFO, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2009B128>, (18. 1. 2021.)

¹⁸ Tako TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 511.

vima pisma uneseno neko priopćenje, izjava, misao ili drugi takav podatak,¹⁹ na kojemu je pisanim znacima izražena određena tvrdnja ili iznesena neka činjenica.²⁰ Tjelesni predmet od kojega je isprava sačinjena osigurava postojanost, trajnost i potpunost onoga što isprava sadrži.²¹ Predmeti očevida nisu isprave ako na njima nisu zabilježene misli. Isto značenje imaju i obavijesne stvari poput graničnih znakova, koji sadrže otjelovljenje misli, ali bez upotrebe pisma.²²

Isprava je autentična ako ju je izdala osoba koja je na njoj označena kao njezin izdavalatelj. Ona je lažna ako ne potječe od osobe koja je na njoj označena kao njen izdavalatelj.²³ Stranka koja predlaže dokaze ispravom dužna je ispravu individualizirati označavanjem imena izdavalatelja, predmeta na koji se isprava odnosi, mjesta i datuma sačinjavanja, kao i da uz pripremni podnesak priloži prijepis isprave a na raspravi pokaže sudu izvornik.²⁴

U pravilu je isprava napisana na papiru, ali bi svakako bila valjana ako je napisana i na koži, drvetu, kamenu, metalu, staklu ili na drugom predmetu i materijalu koji mogu trajnije očuvati pisani zapis. Za ocjenu ima li predmet karakter isprave nije bitna ni vrsta pisma i jezika na kojemu se piše, niti je presudno koriste li se uz slova i drugi znakovi (crteži, matematički, geometrijski i drugi znakovi, note i sl.).²⁵ Za pojam ovog dokaznog sredstva nije od značaja ni vrsta znakova (pisana slova, tiskana slova, stenografski znakovi), kao ni sredstva kojima su ti znakovi nanoseni na predmet (tinta, olovka, tuš, pisac, pisaci stroj),²⁶ pa ni to je li sastavljena u svrhu dokazivanja ili nije.²⁷

¹⁹ Vidi KEĆA, R., STAROVIĆ, B., Građansko procesno pravo, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2004., str. 298.

²⁰ Usp. POZNIĆ, B. – RAKIĆ VODINELIĆ, V., Građansko procesno pravo, Savremena administracija, Beograd, 2010., str. 332.; STANKOVIĆ, G. – RAČIĆ, R., *Građansko procesno pravo, Prva sveska – Parnično procesno pravo*, Podgorica, 2010., str. 421.

²¹ Vidi STANKOVIĆ, G., Građansko procesno pravo, prva sveska – Parnično procesno pravo, Pravni fakultet Niš, Niš, 2010., str. 431.

²² Tako TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 420.

²³ Usp. DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa Sarajevo, 2009., str. 407-410.

²⁴ Vidi odluku Višeg trgovinskog suda, Pž. - 5227/05 od 23. 1. 2006. godine.

²⁵ Tako KEĆA, R., STAROVIĆ, B., Građansko procesno pravo, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2004., str. 298.

²⁶ Usp. POZNIĆ, B., RAKIĆ VODINELIĆ, V., Građansko procesno pravo, Petnaesto izmijenjeno i dopunjeno izdanje, Savremena administracija; Beograd, 2010., str. 252.

²⁷ Tako i više o tome kod ČIZMIĆ, J. – BOBAN, M., Elektronički dokazi u sudskom postupku i računalna forenzička analiza, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991), v. 38, br. 1, 2017., str. 23.-50. Vidi i kod ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 407.-412.

2.2/ Prema izdaviteljima, isprave se dijele na javne i privatne. Kod privatnih isprava na kojima je javno ovjeren potpis izdavatelja, značenje javne isprave ima samo ta ovjera (legalizacija).

Javna isprava jest isprava koju je u propisanom obliku izdalo tijelo vlasti u granicama svoje nadležnosti, te isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javne ovlasti koja joj je povjerena zakonom ili propisom utemeljenim na zakonu (FZPP, čl. 132. st. 1).^{28 29}

Budući da i fizičke osobe poput javnih bilježnika (notara), ovlaštenih arhitekata, revizora itd., mogu izdavati javne isprave, zakonsku je definiciju trebalo preinačiti tako da se umjesto samo o pravnoj osobi govori općenito o osobi, fizičkoj ili pravnoj, kao nositelju javnog ovlaštenja. Prema odredbi članka 28. Novele FZPP-a iz 2015., u članku 132. FZPP-a u stavku 1. iza riječi „pravna“ dodaju se riječi: „ili fizička“. S obzirom na isprave koje izdaje notar ili ovlaštenu revizora, a koje nisu izjednačene sa javnim ispravama,³⁰ dopunjena je odredba članka 132. FZPP-a kojom je regulirana dokazna snaga isprava u postupku, odnosno time se usklađuje procesno zakonodavstvo sa izmjenama koje su nastupile uvođenjem notarijata kao javne službe. Naime, propisuje se da javne isprave izdaju i fizička lica vršenjem javnih ovlaštenja koje im je povjerenom zakonom.³¹ Ovakva izmjena slijedi i rješenja u procesnom zakonodavstvu Republike Hrvatske gdje je članom 230. ZPP-a Republike Hrvatske propisano da se ispravom podrazumijeva kako isprava koju je u propisanom obliku izdalo državno tijelo u granicama svoje nadležnosti tako i isprava koju je u takvom obliku izdala pravna ili fizička osoba u obavljanju javnog ovlaštenja koje joj je povjerenom zakonom ili propisom utemeljenom na zakonu (javna isprava).³²

Da bi isprava koju je izdao državni organ bila javna, ona mora biti sastavljena u propisanom obliku i državni je organ mora izdati u granicama svoje nadležnosti.³³ Ako je javna isprava odluka, njezin je oblik utvrđen procesnim

²⁸ Prijedlog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, kolovoz 2003, Obrazloženje, str. 107.

²⁹ Javnobilježničke isprave su javne isprave. Međutim, izvod iz vjerovnikove kartice dugovanja nije glede dokazne snage izjednačen sa javnom ispravom (VŠFBiH, Pž-131/97 od 19. 8. 1997. - objavljeno u Biltenu Vrhovnog suda FBiH, broj 2/97).

³⁰ Procjena zakona o parničnom postupku u Bosni i Hercegovini, OSCE, 2011, str. 40.

³¹ Prijedlog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, kolovoz 2003, Obrazloženje, str. 42.

³² Prijedlog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2012., str. 17.

³³ O obliku javne isprave koju je izdala pravna osoba vrijedilo bi, *mutatis mutandis*, ono što je rečeno za isprave koje su izdali državni organi. O izdavanju isprava izvan granica ovlaštenja koja su povjerena pravnim osobama vrijedilo bi također, *mutatis mutandis*, ono što je rečeno za isprave koje su državni organi izdali izvan granica svoje nadležnosti.

zakonima; ako ona nema karakter odluke, onda odgovarajućim zakonima koji predviđaju njezino izdavanje. Povrede propisa o obliku dovode u pitanje svojstvo isprave kao javne samo ako su bitne, ako dovode u pitanje njezinu funkciju odluke, odnosno drugog akta državnog organa, ako je čine nepodobnom za ispunjenje te funkcije. Tako se iz odluka mora moći utvrditi tko ih je izdao, kada, u kojoj pravnoj stvari te sadržaj pravne dispozicije koji je čini odlukom.³⁴ Iz ostalih javnih isprava se također mora moći utvrditi tko ih je izdao, kada, u kojoj pravnoj stvari te njihov nužni sadržaj koji je čini takvom ispravom. Javne isprave moraju sadržavati u pravilu i potpis ovlaštene osobe te eventualno pečat, u skladu sa propisima koji uređuju njihovo izdavanje. Isprava koju je izdao državni organ je javna isprava samo ako ju je on izdao u granicama svoje nadležnosti i u propisanoj formi. *A contrario*, isprave koje neki organ ne bi izdao u granicama svoje nadležnosti ne bi imale to svojstvo. Ipak, sudske odluke svojom pravomoćnošću saniraju nedostatak nenadležnosti tijela koje ih je izdalo; upravne odluke, međutim, koje su donesene u stvarima iz sudske nadležnosti ili u stvarima o kojima se uopće ne može odlučivati u upravnom postupku su ništave i mogu se takvima proglasiti bez vremenskog ograničenja.

U određivanju pojma javne isprave razvila vrlo bogata sudska praksa, tako da su npr. javne isprave i isprave koje izdaju škole i fakulteti, određene isprave banaka, pošta, željeznica (legitimacija za povlaštenu vožnju), te razne potvrde tijela socijalnog osiguranja.³⁵ Prema stajalištu sudske prakse, „prilikom izvođenja dokaza, sud mora voditi računa o tome da su dokazna sredstva isprave, a ne spisi u kojima se oni nalaze. Otuda se izvođenje dokaza ne može vršiti čitanjem spisa. Može čitanjem isprava u spisima. Ali tada je potrebno da se u dokaznom rješenju izričito navedu podaci na osnovu kojih se može utvrditi njihov identitet (naziv organa, broj, datum i sl.). One, a ne spisi, imaju snagu dokaznog sredstva“.³⁶ „Zapisnik o sudskom poravnanju ima značaj javne isprave, pa se pretpostavlja da je njegov sadržaj istinit dok se ne dokaže suprotno“.³⁷ „Zelenu kartu osiguranja i u njoj naznačeni podatak da je imalac vozila zaključio ugovor o osiguranju od odgovornosti za štetu prema trećim licima kod

³⁴ Ako je optuženi upotrijebio vozačku dozvolu koja je prethodno kao izgubljena bila objavljena nevažećom, onda upotreba takve vozačke dozvole predstavlja upotrebu lažne javne isprave jer se onaj tko je na njoj bio označen kao njen izdavalac više nije mogao smatrati njenim izdavalcem. Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 070-0-Kžž-09-000013 od 10.03.2010.godine.

³⁵ MRŠIĆ, GORDANA, Kazneno djelo krivotvorenja službene isprave, IUS-INFO, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2009B128>, (18. 1. 2021.)

³⁶ VSSr, Rev. 3649/02 od 19. 11. 2002. godine, Domaća i strana sudska praksa, stručni i informativni časopis, godina I, broj 1, str. 92.

³⁷ VSBiH, Rev. 660/88 od 14. 17. 1989. - objavljeno u Biltenu Vrhovnog suda BiH, broj 3/89.

inostranog osiguravača treba tretirati kao javnu ispravu, sa pretpostavkom da je tačno ono što je sadržano u ispravi dok se suprotno ne dokaže³⁸. „Štambilj (prezentat) prijemne kancelarije na primjerku žalbe sa podacima koje je upisao - utisnuo radnik suda, ima značaj javne isprave u smislu člana 230. Zakona o parničnom postupku, pa važi pretpostavka tačnosti podataka koje sadrži i samo se pouzdanim dokazima može ta pretpostavka oboriti³⁹. Opći uvjeti prodaje toplinske energije nisu javna isprava u smislu odredbe čl. 230. st. 1. Zakona o parničnom postupku.⁴⁰ Izjava o dugovanju na kojoj je ovjeren potpis dužnika ne predstavlja javnu ispravu zbog čega takva izjava u procesno pravnom smislu predstavlja dokaz koji je sud ovlašten ocjenjivati kao i svaki drugi dokaz u smislu odredbe čl. 8. Zakona o parničnom postupku.⁴¹

Pojam privatne isprave trebalo bi negativno odrediti kao one isprave koje nisu javne. Privatne isprave su izjave volje pojedinaca oformljene pisanim putem bez učešća državnih tijela odnosno odgovarajućih javnih službi. Privatne isprave su posebnim propisima glede dokazne snage izjednačene s javnim ispravama.⁴² Uz privatne se isprave ne bi vezivala nikakva presumpcija glede njihove autentičnosti. Ako bi se ona osporila, teret dokaza glede njezine autentičnosti bio bi na onome koji je njome trebao dokazati neku činjenicu. Dokaznu snagu tih isprava glede istinitosti njihova sadržaja sud bi trebao procjenjiti po slobodnoj ocjeni dokaza, pa stoga u ZPP-u nema odredaba o presumptivnoj dokaznoj snazi privatnih isprava.⁴³ Privatnu ispravu, upravo zato što se uz nju ne veže presumpcija istinitosti, treba posebno vrednovati u sklopu svih ostalih provedenih dokaza.^{44 45}

³⁸ VSBiH, Rev. 710/83 od 9. 2. 1984. - objavljeno u „Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH“, broj 1/84.

³⁹ VSBiH, Gvl-27/87 od 29. 1. 1988. godine, objavljeno u Biltenu sudske prakse Vrhovnog suda BiH, br. 1/88.

⁴⁰ Županijski sud u Varaždinu Gž 1492/2011-4 od 9. 5. 2012.

⁴¹ Županijski sud u Varaždinu, Gž. 309/09-2 od 09. VI. 2009.

⁴² MRŠIĆ, GORDANA, Kazneno djelo krivotvorenja službene isprave, IUS-INFO, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2009B128>, (18. 1. 2021.)

⁴³ Tako TRIVA, S., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 515.

⁴⁴ Odluka OS u Dubrovniku, Gž-435/88. - PSP 45/109. „Pisane potvrde o izvršenim isplata naknade štete predstavljaju privatne isprave koje sud vrednuje i ocjenjuje zajedno sa svim ostalim provedenim dokazima“ (ŽS u Varaždinu, Gž-1248/07-2 od 14. 1. 2008. godine, Domaća i strana sudska praksa, stručni i informativni časopis, godina V, broj 28, str. 92).

⁴⁵ Tako i više o tome kod ČIZMIĆ, J. – BOBAN, M., Elektronički dokazi u sudskom postupku i računalna forenzička analiza, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991), v. 38, br. 1, 2017., str. 23.-50.

Međutim, sud bi pritom morao uzeti u obzir i pravila o formi i sadržaju formalnih ugovora (pravnih poslova). Naime, i privatne isprave o pravnom poslu za koje nije sporno tko ih je izdao upućuju na to da sadržaj pravnoga posla čini ono što je u njoj redigirano (predmnjeva potpunosti isprave) sve dok protivna stranka ne bi dokazala protivno. To posebno vrijedi za ugovore sklopljene u posebnoj formi, bilo na temelju zakona bilo voljom stranaka - za njih važi samo ono što je u toj formi sadržano. Navedeno bi pravilo trebalo generalizirati u smislu da se presumira da je nesporni potpisnik dao očitovanja sadržana u ispravi koja se njemu pripisuje, dakle u smislu svojevrzne predmnjeve autentičnosti sadržaja izjava. Ako bi te izjave imale značenje izjava o znanju, njihova bi se istinitost prosuđivala po slobodnoj ocjeni, a ako bi imala značenje izjave volje, tada bi se prosuđivale u skladu sa mjerodavnom pravnom normom. Teret dokaza da sadržaj nije autentičan bio bi na protivnoj stranci. Privatnu ispravu zato što se uz nju ne veže predmnjeva istinitosti treba posebno vrednovati u sklopu svih ostalih provedenih dokaza.⁴⁶

Prema stajalištu sudske prakse: „Pisma stranaka smatraju se privatnim ispravama i mogu imati dokaznu snagu samo ako je njihova istinitost priznata ili utvrđena“.⁴⁷ „Pisane potvrde o izvršenim isplatama naknade štete predstavljaju privatne isprave koje sud vrednuje i ocjenjuje zajedno sa svim ostalim provedenim dokazima“ (ŽS u Varaždinu, Gž-1248/07-2 od 14. 1. 2008. godine, Domaća i strana sudska praksa, stručni i informativni časopis, godina V, broj 28, str. 92). Zapisnik (o količini i vrsti uginule ribe) koji je sačinila komisija tužitelja (udruženje sportskih ribolovaca) ima karakter privatne isprave, ali i dalje u sudskom postupku ima snagu dokaza.⁴⁸ Podaci u izvodu iz ovjerenih knjiga tužene nisu vjerodostojan dokaz iznosa i strukture duga koji se traži, obzirom da izvod predstavlja nejavnu (privatnu) ispravu. Izvod o stanju duga ne predstavlja javnu ispravu u smislu člana 132. FZPP-a i člana 3. Zakona o važnosti javnih isprava, kao ni ispravu koja bi se posebnim propisima u pogledu dokazne snage mogla izjednačiti sa javnom ispravom.⁴⁹ Na stranci koja izvodi dokaz uvidom u privatnu ispravu, u slučaju da protivna strana osporava istinitost neke činjenice, je teret dokazivanja istinitost te činjenice, makar i drugim dokaznim sredstvima, dok u slučaju izvođenja dokaza uvidom u javnu ispravu teret dokaza neistinitosti neke činjenice je na onom tko osporava tu

⁴⁶ OS u Dubrovniku, Gž-435/88. - PSP 45/109.

⁴⁷ VPSSr., Sl-2680/71, objavljeno u ČOSIĆ, R, KRSMANOVIĆ, T., Aktuelna sudska praksa iz građansko-procesnog prava, Poslovni biro, Beograd, 2000., str. 99)

⁴⁸ Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: 17 0 Ps 047235 16 Rev od 23. 4. 2019. godine.

⁴⁹ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj Rev 43 0 P 075252 16 od 5. 6. 2018. godine.

činjenicu.⁵⁰ U samo toj naznaci da je plaćen, račun sadrži shvaćanje (misao) tužitelja za njegove potrebe - pa mu se u tome dijelu može dati značaj isprave (shvaćene kao pismo koje sadrži neku misao), ali ne javne - izdane za područje njegove nadležnosti zbog poslova za obavljanje kojih je osnovan.⁵¹ Nalaz i mišljenje sudskog vještaka kojega je angažirala neka od stranaka predstavlja privatnu ispravu, koja – za razliku od javne isprave - ne tvori presumpciju istinitosti, zbog čega taj dokaz sud treba vrednovati i ocjenjivati u sklopu svih ostalih provedenih dokaza.⁵²

3/ Dokazna snaga isprava

3.1/ Odredbama čl. 132. FZPP-a definiran je pojam tzv. javne isprave, utvrđena je njezina dokazna snaga, naznačene su isprave koje su glede dokazne snage izjednačene sa javnom ispravom te uređeno pitanje mogućnosti dovodjenja u pitanje dokazne snage (nekih) javnih isprava, odnosno mogućnosti provjere njihove autentičnosti.

Dokazivanje ispravom izvodi se čitanjem isprava, što je vrlo blisko izvođenju dokaza očevidom.⁵³ Kada se radi o planovima, skicama, graničnim znacima, magnetofonskoj vrpici, gramofonskoj ploči, fotografijama, konvencionalnim znakovima i sl.,⁵⁴ primjenjuju se pravila o izvođenju dokaza očevidom, pa postoji mišljenje da bi se to moralo primijeniti i na e- zapis.⁵⁵

Javna isprava dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje ili određuje (arg. FZPP, čl. 132. st. 1.). Pretpostavljenu dokaznu snagu imaju samo javne isprave.⁵⁶

Prema stajalištu sudske prakse: I zapisnik koji je sastavio javni bilježnik ima svojstvo javne isprave, pa slijedom toga dokazuje istinitost onoga što se u njemu određuje. U postupku upisa u registar nije dopušteno dokazivati da su u takvom zapisniku neistinito utvrđene činjenice, već se to može učiniti u

⁵⁰ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj 65 0 P 075702 18 Rev od 17. 4. 2018. godine.

⁵¹ VSRH, Rev 977/2016-2, od 19. studenog 2019.

⁵² Visoki trgovački sud RH, Pž-7326/2007, od 12. listopada 2010.

⁵³ Vidi KEČA, R., STAROVIĆ, B., *Građansko procesno pravo*, Pravni fakultet Novi Sad, Novi Sad, 2004., str. 298.

⁵⁴ Tako TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 511.

⁵⁵ Usp. PALAČKOVIĆ, D., E – dokument i E- isprava – Legislativa i mogućnost primene u parničnom postupku, *Pravni život*, Beograd, godina LX, knjiga 549, 2011., broj 11, str. 771.

⁵⁶ Županijski sud u Varaždinu, Gž 993/2017-3 od 26. 10. 2018.

posebnome parničnom postupku.⁵⁷ Izjava o dugovanju na kojoj je ovjeren potpis dužnika ne predstavlja javnu ispravu zbog čega takva izjava u procesnom pravnom smislu predstavlja dokaz koji je sud ovlašten ocijenjivati kao i svaki drugi dokaz u smislu odredbe čl. 8. Zakona o parničnom postupku.⁵⁸ U svojoj odluci pod brojem Pž-7326/07 Visoki trgovački sud RH je zauzeo stajalište da nalaz i mišljenje sudskog vještaka koji nije izrađen po nalogu suda, već ga je za potrebe postupka pribavila jedna od stranaka, nema dokaznu snagu sudskog vještačkog nalaza. Međutim, taj nalaz i mišljenje je privatna isprava koja također predstavlja valjano dokazno sredstvo koje sud treba vrednovati i ocijeniti u sklopu svih ostalih provedenih dokaza.⁵⁹ Zapisnik o očevidu i zapisnik o ispitivanju prisutnosti alkohola u organizmu predstavljaju javne isprave.⁶⁰ Tužitelj je javna ustanova koja ima javne ovlasti u rješavanju o pravima i obvezama iz mirovinskog osiguranja, pa ovjerena dokumentacija tužitelja o isplatama mirovine osiguraniku na kojoj se temelji utvrđenje sudova da je istom u utuženom razdoblju isplaćena mirovina predstavlja javnu ispravu koja dokazuje istinitost onoga što se u njoj potvrđuje.⁶¹ Izvod iz evidencije Hrvatskog zavoda za mirovinsko osiguranje ima dokaznu snagu javne isprave.⁶²

3.2/ Istu dokaznu snagu imaju i druge isprave koje su posebnim propisima glede dokazne snage izjednačene sa javnim ispravama (FZPP, čl. 132. st. 2). Tako javnobilježničke (notarijalne) isprave su javne isprave. „Izvod iz vjerovnikove kartice dugovanja nije glede dokazne snage izjednačen sa javnom ispravom“.⁶³ Pravosnažni upravni akt (rješenje) donesen od strane nadležnog upravnog organa drugog entiteta predstavlja javnu ispravu u smislu odredaba Federalnog zakona o priznavanju javnih isprava na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine.⁶⁴

3.3/ Dopusšteno je dokazivati da su u javnoj ispravi neistinito ustanovljene činjenice ili da je isprava nepravilno sastavljena (FZPP, čl. 132. st. 3). Uz javne se isprave vežu dvije presumpcije glede njihove dokazne snage. Te

⁵⁷ VTSRH, Pž-2239/95. od 4. 7. 1995., Zbirka 3/80.

⁵⁸ Županijski sud u Varaždinu, Gž-309/09-2. Od 9. VI 2009., podatak kod JURIC, I., KRISTOFIĆ, A., Zakon o parničnom postupku, Vizura, Zagreb, 2013, str. 333.

⁵⁹ Dostupno na <http://www.poslovni.hr/tips-and-tricks/sudska-praksa-privatni-nalaz-sudskog-vjestaka-moze-biti-dokaz-285967>. (9. 01. 2021.)

⁶⁰ Županijski sud u Varaždinu, Gž 960/2019-2 od 25. 11. 2019.

⁶¹ VSRH, Rev x- 456/14, od 23. rujna 2014.

⁶² Upravni sud Republike Hrvatske, Us-12002/03 do 26. srpnja 2007.

⁶³ VSFBiH, Pž-131/97 od 19. 8. 1997. - objavljeno u Biltenu Vrhovnog suda FBiH, broj 2/97.

⁶⁴ Presuda Vrhovnog suda Federacije BiH, broj Už-158/00 od 13.07.2005.g.

se presumpcije razlikuju po obliku i pravnoj prirodi (dokaznoj snazi). Prva se presumpcija tiče sadržaja javne isprave - one dokazuju istinitost onoga što se u njima potvrđuje ili određuje. Ona je u tom smislu potpuni dokaz. Dokazna snaga presumpcije istinitosti sadržaja javne isprave ovisi o tome potvrđuje ili ona nešto ili određuje. Ako se njome nešto potvrđuje, dakle ako sadrži podatke o onome što je evidentirano u nekom javnom upisniku ili konstatira činjenice koje je opažanjem ili drukčije utvrdilo nadležno tijelo, tada je dopušten dokaz o protivnom, dokazivati (u postupku u kojemu se ona koristi kao dokaz) da njezin sadržaj nije istinit. Tako za činjenice navedene u dostavnici važi presumpcija istinitosti dok se ne dokaže suprotno.⁶⁵ Isto se tako može dokazivati da je datum protesta u ispravi o protestu pogrešno naveden,⁶⁶ odnosno da potvrda liječnika o nesposobnosti radnika nije istinita.⁶⁷ Ako se, međutim, njome nešto određuje, dakle ako sadrži pravnu dispoziciju, ako dakle ima značenje odluke, tada u postupku u kojemu se ona koristi kao dokaz nije dopušteno dokazivati da ta dispozicija nije istinita i zakonita, da nije pravno valjana.⁶⁸ Samo se u postupku iz kojega potječe ona može pobijati odgovarajućim pravnim sredstvima.⁶⁹ Nemogućnost dokaza o protivnom protiv javnih isprava koje imaju značenje odluka potvrđena je pravilima o prethodnim pitanjima.

Dokazivanje da isprava nije pravilno sastavljena obuhvaćalo bi dokazivanje da je nije izdao organ koji je na njoj označen kao njezin izdavaatelj, da dakle nije autentična, da po svom sadržaju ne odgovara izvorniku, da nije sastavljena u propisanom obliku.⁷⁰ Takvim se dokazivanjem ne bi dovodila u pitanje samo autentičnost isprave, već, ako to ne bi bilo sporno, i njezina kvaliteta javne isprave.

Prema stajalištu sudske prakse, za činjenice navedene na dostavnici važi presumpcija istinitosti dok se ne dokaže suprotno.⁷¹ Ona je javna isprava koja služi kao dokaz o izvršenom dostavljanju, s time da se i na nju odnosi zakonska presumpcija o dokaznoj snazi javne isprave.⁷² Vojna iskaznica sama po sebi ne dokazuje postojanje radnog odnosa tužitelja kao djelatne vojne osobe.⁷³

⁶⁵ PSH, Pž-634/92 od 2. 6. 1992., Praxis 1/188.

⁶⁶ VSH, Rev-44/89 od 9. 8. 1989. - IO 1993/209.

⁶⁷ VSH, Rev-930/94 od 4. 5. 1994. - IO 1994/244.

⁶⁸ VSH, Rev-1730/81, NZP 21-153.

⁶⁹ TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 423.

⁷⁰ *Ibid.*, str. 422.

⁷¹ Županijski sud u Splitu, Gž-2101/97. od 31.10.1997. Izbor 1/98.

⁷² VSRH, Rev 1178/1991. od 1. 1. 1991.

⁷³ VS, Revr 761/06 od 17.1.2007.

3.4/ Ako se posumnja u autentičnost isprave, stranka može tražiti da sud zatraži da se o tome očituje tijelo, odnosno pravna osoba od kojega bi ona trebala potjecati (FZPP, čl. 132. st. 4). Druga se presumpcija, dakle, tiče autentičnosti isprave. Dakle, ako isprava *prima facie* ima attribute (domaće) javne isprave, uzima se da je autentična. Međutim, ako se učini vjerojatnim da nije pravilno sastavljena ili ako sama posumnja u njezinu autentičnost, stranka može tražiti (dakle, ne mora, što će ovisiti o okolnostima konkretnog slučaja) da sud zatraži da se o tome izjasni organ od kojega bi ona trebalo da potječe. U svakom slučaju bi teret dokaza da je isprava autentična bio na onome koji se na nju poziva.⁷⁴ Bilo bi neprihvatljivo neku ispravu, koja formalno izgleda kao javna, a za koju postoji sumnja da je takva, smatrati javnom samo zato što se nije moglo dokazati da nije javna. To bi, naime, bilo protivno načelu *negativa non sunt probanda*. U posebnoj se parnici može tražiti od suda da utvrdi da isprava nije autentična i istinita.^{75 76} Pod lažnom ispravom podrazumijeva isprava koju nije izdao onaj tko je na njoj označen kao izdavalj, pri čemu je irelevantno da li je sadržaj isprave istinit ili nije, a pod preinačenom pravom ispravom, isprava kod koje je neovlašteno izmijenjen njen prvobitni sadržaj u odnosu na pravno relevantne činjenice.⁷⁷

3.5/ Kad su u pitanju inozemne javne isprave potrebno je razlikovati dvije situacije. Jedna vrijedi za slučajeve u kojima je njihov pravni tretman uređen međunarodnim sporazumom, bilateralnim ili multilateralnim. U tom su slučaju mjerodavna rješenja iz toga sporazuma.

Druga se tiče slučajeva za koje nema međunarodnih ugovora. U tom smislu, ako međunarodnim ugovorom nije što drugo određeno, inozemne javne

⁷⁴ Triva smatra da bi presumpcija autentičnosti *presumptio iuris tantum*, da bi, dakle, teret dokaza prebacivala na protivnu stranku, da bi ona dokazom o protivnom morala oboriti tu presumpciju. TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 423.

⁷⁵ U odnosu na odredbe čl. 214. SFZPP-a jedina novina je ta da se sada u st. 4. čl. 132. FZPP-a predviđa da sud na „zahtjev stranke“ može zatražiti izjašnjenje o autentičnosti isprave od organa od kojeg bi isprava trebalo da potječe, a ne nakon toga što je „sud posumnjao u autentičnost isprave“. Ova je izmjena utemeljena na prebacivanju težišta na druga procesna načela, odnosno napuštanjem istražnog načela, pa se izmjenama predviđa da je za bilo koju radnju koju radi pribavljanja isprava ili provjeravanja njihove autentičnosti poduzima sud sada potrebna inicijativna stranke. ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 407.-412.

⁷⁶ Tako i podrobnije o tome kod DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 407-410.

⁷⁷ Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj: Kz-534/04 od 10.03.2005. godine.

isprave koje su propisno ovjerovljene imaju, uz uvjet uzajamnosti, istu dokaznu snagu kao i domaće javne isprave (FZPP, čl. 133). Dakle, da bi takva inozemna javna isprava imala istu dokaznu snagu kao i domaća, potrebno je: (1) da bude propisno ovjerena (legalizirana)⁷⁸ te (2) da postoji uzajamnost. Takva javna isprava ima istu dokaznu snagu kao i domaća isprava. Treba uzeti da bi inozemna isprava morala biti prevedena na jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu.⁷⁹

Primjerice, javne isprave koje su izdali nadležni organi SR Njemačke imaju dokaznu snagu kao i domaće isprave ako su snabdjevene potvrdom vjerodostojnosti”.^{80 81}

4/ Edicija isprava

4.1/ FZPP predviđa različita pravila o pribavljanju, odnosno ediciji isprava, u zavisnosti od toga tko je držatelj isprave. Pravila o ediciji isprava reguliraju postupak pribavljanja isprava radi dokazivanja pred sudom. Odredbe su različite s obzirom na to da li se isprava nalazi kod stranke koja se na nju poziva, kod njezinog protivnika, ili kod nekog trećeg.⁸² Odredbama čl. 134. FZPP-a predviđa se pribavljanje, odnosno podnošenje isprave od strane same stranke, dok se odredbama čl. 135. i 136. FZPP-a uređuje pribavljanje isprava od protivne stranke, odnosno trećih osoba.

Držimo da se navedena pravila mogu na analogni način primijeniti i kod edicije elektroničkih isprava.

Dakle, odredbama članka 134. FZPP-a utvrđeni su teret stranke koja se poziva na neku ispravu da je sama podnese (stavak 1), način na koji se podnosi

⁷⁸ Kako bi se strane javne isprave, koje se učestalo pojavljuju u pravnom prometu, mogle staviti u promet u stranoj državi, u načelu moraju biti legalizirane, a legalizacija, kao strogo formalan postupak, može biti pun ili pojednostavljen (na temelju *Konvencije o ukidanju potrebe legalizacije stranih javnih isprava*), te će se samo legalizirana isprava moći staviti u pravni promet u drugoj državi. MILOTIĆ, IVAN, *Strane javne isprave u pravnom prometu u RH (s praksom i osvrtom na porezni postupak – promet nekretnina)*, Pravo i porezi, 2017., br. 2, str. 33.

⁷⁹ DIKA, M., ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 410.

⁸⁰ VSBiH, GvI-26/89 od 10. 12. 1990. godine.

⁸¹ ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 412.

⁸² TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004., str. 516.

isprava sastavljena na stranom jeziku (stavak 2) te pribavljanje isprava od nadležnih tijela i pravnih osoba kojima su povjerena javna ovlaštenja.

4.2/ Stranka je dužna sama podnijeti ispravu na koju se poziva za dokaz svojih navoda (FZPP, čl. 134. st. 1.), ali samo ako tom ispravom raspoláže, odnosno ako je može sama pribaviti od državnog organa ili pravne (treba uzeti i fizičke) osobe sa javnim ovlaštenjima.

Stranka koja nudi dokaze ispravom, dužna je da ispravu individualizira označenjem imena izdavaoca, predmeta na koji se isprava odnosi, mesta i datuma sačinjavanja, kao i da uz pripremni podnesak priloži prepis isprave, a na raspravi pokaže sudu original.⁸³

Stranka može ispravu na koju se poziva priložiti i u fotokopiji, a samo na zahtjev protivne stranke sud je dužan pozvati podnositelja da ispravu priloži i u izvorniku.⁸⁴ Tako sud ne može odbiti vršenje uvida u ugovor o poklonu predloženo od strane tužioca, samo iz razloga što je punomoćnik tuženog dostavljenoj kopiji ugovora prigovorio kao nečitkoj, prije nego što odluči o prijedlogu tužioca da sud naloži tuženom da dostavi original, ili notarski ovjerenu kopiju spornog ugovora o poklonu koja sadržinski predstavlja privatnu ispravu tuženog i ostavitelja stranaka.⁸⁵

4.3/ Uz ispravu sastavljenu na stranom jeziku podnosi se i ovjereni prijevod (FZPP, čl. 134. st. 2).⁸⁶ Sama se isprava podnosi u izvorniku ili prijepisu, i to u dostatnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku. Ako je isprava sastavljena na stranom jeziku, podnosi se u izvorniku na tom jeziku i ovjerenom prijevodu na jezik koji je u službenoj upotrebi u sudu, osim ako zakonom ili međunarodnim ugovorom nije drukčije određeno.

Prema stajalištu sudske prakse, sud ne vrijeđa odredbe parničnog postupka kad odlučujući o tužbenom zahtjevu ne vodi računa o ispravi sastavljenoj na stranom jeziku uz koju stranka nije podnijela i ovjereni prijevod.⁸⁷ „Sud nije ovlašten narediti stranci da uplati određenu svotu novca radi podmirenja troškova prevođenja podneska od ovlaštenog sudske tumača pa nisu ispunjene pretpostavke za odbacivanje tužbe kad tužitelja ne postupi po nalogu suda“.⁸⁸ „Dokaz ispravom se ne može uzeti kao nevjerodostojan samo zbog toga

⁸³ Iz rešenja Višeg trgovinskog suda Pž. 5227/05 od 23. 1. 2006. godine.

⁸⁴ Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj 65 0 Ps 014936 08 Rev od 18.03.2010. godine.

⁸⁵ Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, broj: 32 0 P 227424 16 Gž od 12. 2. 2020. godine.

⁸⁶ Prijedlog zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, kolovoz 2003, Obrazloženje, str. 101.

⁸⁷ VSH, Rev-77/84 od 11. 12. 1984. - PSP 28/90.

⁸⁸ PSH, Pž-539/90 od 6. 3. 1990. - PSP 46/195.

što je stranka ispravu podnijela u neovjerenom prepisu“,⁸⁹ ali ako to zahtijeva suprotna strana sud će pozvati podnositelja da u određenom roku sudu podnese ispravu u izvorniku (arg. FZPP, čl. 335. st. 3). „Kad je isprava kao dokaz priložena u prepisu ili fotokopiji, a suprotna strana ospori njenu autentičnost, sud je na zahtjev ove stranke dužan da pozove stranku da podnese ispravu u izvorniku, pošto se u tom slučaju sudska odluka ne može zasnovati na fotokopiji, odnosno prepisu“.⁹⁰

4.4/ Ako se isprava nalazi kod tijela vlasti ili pravne osobe kojoj je povjereno obavljanje javne ovlasti, a sama stranka ne može isposlovati predaju ili pokaz isprave, sud će po prijedlogu stranke narediti tom tijelu, odnosno osobi, da ispravu dostave sudu (FZPP, čl. 134. st. 3). Ova je odredba komplementarna odredbama zakona o sudovima koje utvrđuju dužnost državnih tijela i osoba sa javnim ovlaštenjima da pružaju sudovima pravnu pomoć; ona implicira dužnost tih drugih tijela da tu pomoć pruže.

Odredbe o ediciji isprava koje može pribaviti sama stranka koja se na njih poziva upućuju, *a contrario*, na zaključak da te isprave sud nije dužan pribavljati po službenoj dužnosti, osim ako to ne bi bilo potrebno radi kontrole dispozicija stranaka. Treba uzeti da bi sud bio ovlašten da, s obzirom na sve okolnosti, prema svom uvjerenju cijeni od kakva je značenja što stranka koja se poziva na ispravu i koja je može podnijeti tako ne postupi.⁹¹

Sud ima pravo i dužnost naložiti vještaku da detaljno pojasni nalaz i mišljenje kao i sve isprave kao dokaze na kojima je vještak utemeljio nalaz i mišljenje.⁹²

4.5/ Odredbama čl. 135. FZPP-a uređena je edicija isprava koje se nalaze kod protivne stranke.

⁸⁹ VSS, U-10098/68, objavljeno u RALČIĆ, T., TANASKOVIĆ, V., Zakon o parničnom postupku sa komentarom, sudskom praksom, obrascima i registrom pojmova, Književne novine, Beograd, 1980., str. 412)

⁹⁰ VSSr, Rev. 100/95, objavljeno u ČOSIĆ, R., KRSMANOVIĆ, T., Aktuelna sudska praksa iz građansko-procesnog prava, Poslovni biro, Beograd, 2000., str. 99.

⁹¹ U odnosu na odredbe čl. 216. SFZPP-a jedina novina jest ta da se sada u st. 3. čl. 134. FZPP-a predviđa da će sud samo „po prijedlogu stranke narediti dostavljanje isprave“ koja se nalazi kod tijela vlasti ili pravne osobe kojoj je povjereno obavljanje javne ovlasti, a ranijom formulacijom se predviđalo da će sud ispravu „pribaviti po službenoj dužnosti“. Ova je izmjena utemeljena na prebacivanju težišta na druga procesna načela, odnosno napuštanjem istražnog načela, pa se izmjenama predviđa da je za bilo koju radnju koju radi pribavljanja isprava ili provjeravanja njihove autentičnosti poduzima sud sada potrebna inicijativa stranke.

ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 412.-414.

⁹² Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću, broj: 18 0 P 038213 19 Gž od 9. 6. 2020. godine.

4.5.1. Kad se jedna stranka poziva na ispravu i tvrdi da se ona nalazi kod druge stranke, sud može tu stranku pozvati da podnese ispravu, ostavljajući joj za to određeni rok (FZPP, čl. 135. st. 1). Tu je ispravu protivna stranka dužna podnijeti u izvorniku ili prijepisu, i treba uzeti u dovoljnom broju primjeraka za sud i protivnu stranku.

U odnosu na odredbe čl. 217. SFZPP-a, u st. 1. ovoga članka određuje se da „sud može“ pozvati protivnu stranu na podnošenje isprave, umjesto ranijeg imperativnog „sud će“ tu stranku pozvati da podnese ispravu. U tom smislu sud treba, kao i za sve druge dokaze, cijeniti da li navedena isprava može poslužiti kao dokaz neke pravno relevantne činjenice, pa zbog toga i ova odredba nije više imperativnog karaktera („sud će“).

4.5.2. Glede dužnosti (tereta) protivne stranke da edira ispravu za koju je utvrđeno da se kod nje nalazi potrebno je razlikovati tri situacije. Prva se izražava općim pravilom da je ona dužna edirati ispravu koja se kod nje nalazi. Druga se tiče izuzetka od toga općeg pravila - protivna je stranka ovlaštena uskratiti ediciju isprave iz razloga iz kojih je svjedok ovlašten uskratiti svoje svjedočenje. Trećom je utvrđen izuzetak od toga izuzetka - protivna stranka ni u kojem slučaju nije ovlaštena uskratiti ediciju isprave (1) ako se sama u parnici pozvala na tu ispravu za dokaz svojih navoda (makar je od toga naknadno odustala),⁹³ ili ako je riječ o ispravi koju je po zakonu dužna predati ili pokazati (npr. priznanicu o isplati obveze, obveznicu ili drugu ispravu o dugu), ili ako se isprava s obzirom na njezin sadržaj smatra zajedničkom za obje stranke (FZPP, čl. 135. st. 2). Zajedničkom bi se za neke osobe smatrala isprava koja je sastavljena u njihovom interesu ili kojom je uređen njihov uzajamni pravni odnos, odnosno u kojem su u pisanom obliku utvrđeni pregovori vođeni o pravnom poslu između sudionika ili između jednoga od njih i zajedničkog posrednika posla. Neka je isprava u interesu obiju stranaka, npr. onda kada je sastavljena zato da posluži kao dokaz u slučaju spora ili da koristi njihovim pravnim odnosima. Edicija zajedničke isprave može se tražiti i tzv. edicijskom tužbom.

4.5.3. Glede prava stranke da uskrati podnošenje drugih isprava na odgovarajući će se način primjenjivati odredbe čl. 139. i 140. FZPP-a, kojima se predviđa da svjedok može uskratiti svjedočenje o onome što je doznao u obavljanju svoje profesije, odnosno da može uskratiti odgovor na pojedina pitanja (FZPP, čl. 135. st. 3). Stranka koja se poziva na to da postoje razlozi zbog kojih je ovlaštena uskratiti podnošenje isprave snosila bi teret dokaza da ti razlozi postoje. Sa druge strane, na stranci koja se na ispravu poziva bio bi teret dokaza da se radi o slučajevima u kojima protivna stranka nije ovlaštena ni u kojem slučaju uskratiti ediciju isprave.

⁹³ TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., Građansko parnično procesno pravo, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 425.

4.5.4. Kad stranka koja je pozvana da podnese ispravu nije čine da se isprava kod nje nalazi, mogu se radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokazi (FZPP, čl. 135. st. 4). O rezultatu toga dokazivanja ovisit će i konzekvencije eventualne uskrate edicije isprave. Teret dokaza tvrdnje da se isprava nalazi kod protivne stranke bio bi na stranci koja se na nju poziva. Ovo stoga što bi bilo nepravilno neku ispravu koja formalno izgleda kao javna, a o čemu postoji sumnja, smatrati javnom ispravom samo stoga što se ne može dokazati da nije javna isprava.⁹⁴ Ako izvođenje ovih dokaza pokaže da se isprava ne nalazi kod te stranke, sud bi trebao opozvati svoje rješenje kojim je naložio stranci da podnese ispravu, te pozvati osobu kod koje se isprava nalazi da preda ispravu.⁹⁵

U odnosu na odredbu st. 4. čl. 217. SFZPP-a, a u skladu sa novim načelom da stranke izvode dokaze (arg. FZPP, čl. 7), sada se propisuje da se dokazi „mogu izvoditi“ umjesto da „sud može izvoditi dokaze“.

4.5.5. Sud će, s obzirom na sve okolnosti, cijeniti od kakva je značenja što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju suda kojim joj se nalaže da podnese ispravu ili nije čine da se isprava kod nje nalazi (FZPP, čl. 135. st. 5).

Kada je rješenjem suda naloženo jednoj parničnoj stranci da dostavi isprave, suglasno odredbi člana 135. Zakona o parničnom postupku, pa ona to ne učini, nije, naime, tada moguće da negativne posljedice takve radnje snosi njezin procesni protivnik.⁹⁶

Budući da se protiv protivne stranke koja neće podnijeti ispravu ne mogu primijeniti nikakve izravne sankcije, bilo je potrebno utvrditi konzekvencije odbijanja da se postupi u skladu sa pozivom suda. Stoga, ako nije sporno da se isprava nalazi kod protivne stranke ili ako se na temelju izvedenih dokaza utvrdi da se ona nalazi kod nje i da ju je dužna edirati, sud je dužan, s obzirom na sve okolnosti, cijeniti od kakva je značenja to što stranka koja drži ispravu neće postupiti po rješenju suda kojim joj je naloženo da je podnese. Ponašanje protivne stranke sud bi vrednovao po kriterijima koji bi bili analogni slobodnoj ocjeni dokaza, što znači da sud ne bi nužno morao iz takva ponašanja protivne stranke izvesti zaključak koji bi bio za nju nepovoljan.

U odnosu na odredbu st. 5. čl. 217. prethodnog FZPP-a, u stavku 5. čl. 135. FZPP-a brisane su riječi „prema svom uvjerenju“ i „protivno uvjerenju suda“.

4.5.6. Protiv odluke suda kojom poziva stranku da u određenom roku podnese ispravu za koju protivna stranka tvrdi da se kod nje nalazi, nije dopu-

⁹⁴ Vidi SRDIĆ, M., Glavna rasprava i sudske odluke, Modul 2 - Građanska oblast, VSTV, Sarajevo, 2006., str. 52.

⁹⁵ *Ibid.*, str. 52.

⁹⁶ Presuda Kantonalnog suda u Tuzli, broj: 32 0 Mal 132740 20 Gž od 22. 5. 2020. godine.

štena posebna žalba (FZPP, čl. 135. st. 6) jer ona predstavlja odluku o rukovođenju glavnom raspravom.⁹⁷

4.6/ Odredbama čl. 136. FZPP-a uređena je edicija isprava koje se nalaze kod treće osobe.

4.6.1. Sud može, na prijedlog stranke, narediti trećoj osobi da podnese ispravu samo kad je ona po zakonu dužna pokazati ju ili ju podnijeti ili kad je riječ o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se poziva na ispravu (FZPP, čl. 136. st. 1). Pojam treće osobe prema odredbama ovoga članka trebalo bi negativno odrediti - to ne bi bila protivna stranka niti osoba kojoj je povjereno obnašanje javnog ovlaštenja. Umješač sa položajem jedinstvenog suparničara nije se smatrao trećom osobom.

Treća je osoba dužna edirati ispravu koja se kod nje nalazi samo u dva slučaja: (1) ako ju je dužna po zakonu pokazati ili podnijeti i (2) kad je riječ o ispravi koja je po svom sadržaju zajednička za tu osobu i stranku koja se na ispravu poziva. *A contrario*, treća osoba ne bi bila dužna u drugim slučajevima pokazati ili predati ispravu koja se kod nje nalazi. Dužnost treće osobe je, sa jedne strane, bitno uže postavljena od dužnosti neke osobe da svjedoči, dok je, sa druge strane, proširena utoliko što se treća osoba ne može radi uskrate edicije pozivati na one razloge zbog kojih svjedok može uskratiti davanje svoga iskaza ili odgovora na pojedino pitanje.

U odnosu na odredbu st. 1. čl. 218. SFZPP-a, novina je da sud može narediti trećoj osobi da podnese ispravu samo na prijedlog stranke.

4.6.2. Prije nego što donese odluku kojom trećoj osobi naređuje da podnese ispravu, sud je dužan pozvati treću osobu da se o tome očituje (FZPP, čl. 136. st. 2). Dakle, nakon što se jedna od stranaka pozove na ispravu za koju tvrdi da se nalazi kod treće osobe ili nakon što sud zaključi da bi se isprava mogla nalaziti kod treće osobe te nakon što sud odluči pribaviti tu ispravu kao dokaz, dužan je (rješenjem) pozvati treću osobu da se izjasni o tome nalazi li se isprava kod nje i je li je voljna pokazati ili podnijeti. U tom bi pozivu trebalo odrediti i rok za davanje pisanog izjašnjenja. Treća bi se osoba mogla pozvati i u sud radi davanja izjašnjenja.

4.6.3. Kad treća osoba niječe svoju dužnost da podnese ispravu koja se kod nje nalazi, sud će riješiti je li treća osoba dužna podnijeti ispravu (FZPP, čl. 136. st. 3).

Sud bi smio, na prijedlog stranke, narediti trećoj osobi da edira ispravu samo ako bi bio siguran da se ona kod nje nalazi i da ju je ona dužna edirati.

⁹⁷ Tako i detaljnije o tome kod DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 411-413. Vidi i ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 414.-416.

Protiv treće osobe se mogu primijeniti na odgovarajući način prisilne mjere kao i protiv svjedoka koji uskrati svjedočenje.

4.6.4. Kad treća osoba niječe da se isprava nalazi kod nje, mogu se radi ustanovljenja te činjenice izvoditi dokazi (FZPP, čl. 136. st. 4), pa bi, primjerice, sud mogao treću osobu o sadržaju isprave saslušati kao svjedoka.⁹⁸

U odnosu na odredbu st. 4. čl. 218. SFZPP-a, novina je da je sada predviđeno izvođenje dokaza od strane stranaka, a ne suda, pa je u tom smislu propisano da se „mogu radi ustanovljenja te činjenice izvoditi dokazi“, a ne kao prije da „sud može radi utvrđivanja te činjenice izvoditi dokaze“.

4.6.5. Pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu može se izvršiti prema pravilima ovršnoga postupka. Sud je ovo rješenje dužan po službenoj dužnosti dostaviti nadležnom ovršnom sudu radi prisilne ovrhe (FZPP, čl. 136. st. 5).

U odnosu na odredbu st. 5. čl. 218. SFZPP-a, novina je obveza za sud da pravomoćno rješenje o dužnosti treće osobe da podnese ispravu, po službenoj dužnosti, dostavi nadležnom ovršnom sudu radi prinudnog izvršenja

4.6.6. Treća osoba ima pravo na naknadu opravdanih troškova koje je imala u svezi sa podnošenjem isprava. Odredbe članka 146. FZPP-a kojima se uređuje pravo svjedoka na naknadu putnih troškova, troškova prehrane i prenoćišta, te naknade izmakle zarade, trebaju se na odgovarajući način primjenjivati i u slučaju naknade opravdanih troškova koje je treća osoba imala u svezi sa podnošenjem isprava (FZPP, čl. 136. st. 6).⁹⁹

5/ Umjesto zaključka – elektroničke isprave

Danas gotovo sva nacionalna zakonodavstva poznaju pojam elektroničkog (elektronskog, digitalnog) dokaza, i imaju određena pravila koja uređuju načine na koje se elektronički podatci, odnosno dokumenti, mogu upotrijebiti kao dokazna sredstva. Elektronički dokazi počeli su se pojavljivati u sudskim i drugim postupcima usporedno s povećanjem značaja elektronskih tehnologija, naročito računala, u svakodnevnoj komunikaciji i poslovanju. Pravni propisi mogu se primijeniti na elektronički dokaz zahvaljujući interpretativnom na-

⁹⁸ TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1986., str. 425.

⁹⁹ Tako i detaljnije o tome kod DIKA, M., ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, OSCE, Sarajevo, 2000., str. 413-414. Vidi i ČIZMIĆ, J., *Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine*, Privredna štampa, Sarajevo, 2016., str. 416.-418.

čelu analogne primjene normi, što je posebno značajno zbog činjenice što za takvu vrstu dokaza ne postoje posebne norme.¹⁰⁰

Elektronički dokaz definira se kao „dokument u elektronskom obliku koji se koristi u pravnim poslovima i drugim pravnim radnjama, kao i u upravnom, sudskom i drugom postupku pred državnim organom“. Elektronički dokazi su informacije i podatci koji imaju dokaznu vrijednost i mogu se koristiti u sudskom postupku, a pohranjeni su ili se prenose putem elektroničkih uređaja.¹⁰¹

Obzirom da ovakvi dokumenti imaju snagu javne isprave, logično je očekivati da će se pojavljivati u većoj mjeri u različitim postupcima pred državnim tijelima.¹⁰²

U postupcima koji se vode pred (pravosudnim) tijelima javne vlasti i arbitražama kao dokaz mogu se i morale bi se moći koristiti i **elektroničke isprave**. Elektronička isprava je jednoznačno povezan cjelovit skup podataka koji su elektronički oblikovani (izrađeni pomoću računala i drugih elektroničkih uređaja), poslani, primljeni ili sačuvani na elektroničkom, magnetnom, optičkom ili drugom mediju, i koji sadrže svojstva kojima se utvrđuje izvor (stvaratelj), vjerodostojnost sadržaja te dokazuje postojanost sadržaja u vremenu. Sadržaj elektroničke isprave uključuje sve oblike pisanog teksta, podatke, slike i crteže, karte, zvuk, glazbu, govor. Upravo zato ne može se tvrditi da su elektronička isprava i elektronički dokument istovjetna stvarna dokazna sredstva kao što su to isprave u papirnatom obliku, nego se u slučaju pohrane drugih oblika sadržaja, osim pisanih, moraju primjenjivati pravila o očevidu.¹⁰³ Svrha elektroničke isprave jest kreiranje pravno valjanog iskaza volje danog u elektroničkom obliku, koji ima određeni sadržaj, a nedvojbeno je da potječe od određene osobe, te „dokumentacijskim svojstvom“ povezuje sadržaj isprave s formalnim i za pravnu valjanost takve isprave nužnim pratećim elementima.¹⁰⁴

Elektronička isprava ima istu pravnu snagu kao i isprava na papiru, ako se njezina uporaba i promet provode u skladu s odredbama relevantnih zakona o elektroničkim ispravama. Unatoč izriječkom propisanoj istovjetnosti i

¹⁰⁰ Vidi Dopustivost elektroničkog dokaza pred sudom: Suzbijanje visokotehnološkog kriminala – I. dio, „Odvjetnik“, 5-6/2007., str. 41.

¹⁰¹ Tako BANOVIĆ, B., *Kompjuterski kriminalitet i zaštita ličnosti, Bezbednost*, god. 1., 2003., str. 36.

¹⁰² Usp. PRLJA, D., RELJANOVI, M., IVANOVIĆ, Z., *Internet pravo*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2012., str. 145.

¹⁰³ Vidi LISIČAR, H., *Mogućnost i uporabe elektroničke isprave i elektroničkih dokumenata u parničnom postupku*, Zbornik PFZ, vol. 60, (3), 2010., str. 1415.

¹⁰⁴ Usp. VOJKOVIĆ, G., *Elektronička isprava*, zbornik radova sa savjetovanja Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse, Godišnjak 13, Organizator, Zagreb, 2006., str. 451.

ravnopravnosti elektroničkim ispravama s „običnim“ (papirnatim) ispravama, iznimno za sve radnje u kojima se zakonom ili drugim propisima izričito traži notarska/javnobilježnička ovjera isprava na papiru, ne može se dostavljati elektronička isprava ili njegova preslika na papiru. Upravo zbog toga što FZPP ne daje definiciju isprave kao i zbog toga što u e-regulativi nisu propisani nužni uvjeti koje e-dokument mora ispunjavati da bi bio e-isprava i imao pravnu valjanost kao isprava sačinjena na papiru, ostaje sporno je li e-zapis koji nije i otisnut, isprava u smislu odredaba FZPP-a.^{105 106}

Prednosti elektroničkih isprava (dokaza) u odnosu na obične, tradicionalne dokaze su: objektivnost, točnost, pouzdanost, vjerodostojnost, dostupnost, održivost, trajnost i neutralnost informacije; jednostavnost i brzina prikupljanja i korištenja te vrste dokaza; smanjenje troškova dostave i dr. Nedostaci su, pak: nedostatak sredstava provjere autentičnosti, nedovoljno poznavanje postupka obrade podataka i tumačenja postupovnog prava u tom pogledu, jednostavnost kojom se tim dokazima može manipulirati, nepoznavanje načina očuvanja i ispravnog pohranjivanja elektroničkog dokaza, nedostatak primjerenih i sustavnih zakonskih propisa, oskudnost sudske prakse, nedostatak tehničke infrastrukture u pravosudnim tijelima, nužnost specifičnih znanja i sl.¹⁰⁷

¹⁰⁵ Vidi PALAČKOVIĆ, D., E – dokument i E- isprava – Legislativa i mogućnost primene u parničnom postupku, *Pravni život*, Beograd, godina LX, knjiga 549, 2011., broj 11, str. 778.

¹⁰⁶ Tako i više o tome kod ČIZMIĆ, J. – BOBAN, M., Elektronički dokazi u sudskom postupku i računalna forenzička analiza, *Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci*, (1991), v. 38, br. 1, 2017., str. 23.-50.

¹⁰⁷ U tom smislu kod Dopustivost elektroničkog dokaza pred sudom: Suzbijanje visokotehnološkog kriminala – I. dio, *Odvjetnik*, 5-6/2007., str. 44.

DOCUMENTS AS EVIDENCE IN CIVIL PROCEEDINGS

Summary

Documents are objects that contain statements of fact, drawn up in writing. A document is considered to be any thing or object on which there is a written trace of the existence of an event or fact that needs to be determined as relevant for making a correct and legal decision. Documents are real, material evidence and are considered the most reliable evidence. According to the issuers, the documents are divided into public and private.

After explaining the concept and type of documents, the author paid special attention to the probative value of documents and the rules on obtaining or editing documents for proving in court. Finally, he pointed out the possibility of using electronic documents as evidence in civil proceedings.

Keywords: documents, edition of documents, means of proof.

Popis literature:

AVIANI, D., Dokazivanje, dostupno na: http://www.pravst.unist.hr/dokumenti/novosti/blog/blog_dodfile_dokazivanje.pdf. (20. 01. 2021.)

BANOVIĆ, B., Kompjuterski kriminalitet i zaštita ličnosti, Bezbednost, god. 1., 2003.

ČIZMIĆ, J. – BOBAN, M., Elektronički dokazi u sudskom postupku i računalna forenzička analiza, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, (1991), v. 38, br. 1, 2017., str. 23.-50.

ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Privredna štampa, Sarajevo, 2016.

ČOSIĆ, R, KRSMANOVIĆ, T., Aktuelna sudska praksa iz građansko-procesnog prava, Poslovni biro, Beograd, 2000.

DIKA, M., ČIZMIĆ, J., Komentar Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, OSCE, Sarajevo, 2000.

JURIĆ, I., KRISTOFIĆ, A., Zakon o parničnom postupku, Vizura, Zagreb, 2013.

KEĆA, R., STAROVIĆ, B., Građansko procesno pravo, Pravni fakultet u Novom Sadu, Novi Sad, 2004.

LISIČAR, H., Mogućnost i uporabe elektroničke isprave i elektroničkih dokumenata u parničnom postupku, Zbornik PFZ, vol. 60, (3), 2010.

MILOTIĆ, IVAN, Strane javne isprave u pravnom prometu u RH (s praksom i osvrtom na porezni postupak – promet nekretnina), *Pravo i porezi*, 2017., br. 2.

MITIĆ, I., Dokazivanje – pojam dokazivanja, slajd 2, dostupno na: http://www.prafak.ni.ac.rs/files/nast_mat/DOKAZIVANJE_39340.pdf, (20. 01. 2021.)

MRŠIĆ, GORDANA, Kazneno djelo krivotvorenja službene isprave, *IUS-INFO*, dostupno na: <https://www.iusinfo.hr/strucni-clanci/CLN20V01D2009B128>, (18. 1. 2021.)

PALAČKOVIĆ, D., E – dokument i E- isprava – Legislativa i mogućnost primene u parničnom postupku, *Pravni život*, Beograd, godina LX, knjiga 549, 2011., broj 11.

POZNIĆ, B. – RAKIĆ VODINELIĆ, V., *Građansko procesno pravo*, Savremena administracija, Beograd, 2010.

Prijedlog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, kolovoz 2003, *Obrazloženje*.

Prijedlog Zakona o parničnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2012.

PRLJA, D., RELJANOVI, M., IVANOVIĆ, Z., *Internet pravo*, Institut za uporedno pravo, Beograd, 2012.

Procjena zakona o parničnom postupku u Bosni i Hercegovini, OSCE, 2011.

RALČIĆ, T., TANASKOVIĆ, V., *Zakon o parničnom postupku sa komentarom, sudskom praksom, obrascima i registrom pojmova*, Književne novine, Beograd, 1980.

SRDIĆ, M., *Glavna rasprava i sudske odluke, Modul 2 - Građanska oblast*, VSTV, Sarajevo, 2006.

STANKOVIĆ, G. – RAČIĆ, R., *Građansko procesno pravo, Prva sveska – Parnično procesno pravo*, Podgorica, 2010.

TRIVA, S., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 2004.

TRIVA, S., BELAJEC, V., DIKA, M., *Građansko parnično procesno pravo*, Narodne novine, Zagreb, 1986.

VOJKOVIĆ, G., *Elektronička isprava*, zbornik radova sa savjetovanja *Aktualnosti hrvatskog zakonodavstva i pravne prakse*, Godišnjak 13, Organizator, Zagreb, 2006.